

ІНФОРМАЦІЯ

про стан підготовки до опалювального сезону 2019/20 року

Підготовка до опалювального сезону 2018/2019 року в черговий раз демонструє хронічні проблеми підприємств тепло- та водопостачання, які не вирішуються десятиліттями. Основною перешкодою для своєчасного початку опалювального сезону є постійна заборгованість підприємств теплопостачання за природний газ. За інформацією НАК «Нафтогаз України» на 4 вересня 2019 року заборгованість підприємств ТКЕ та ТЕЦ за природний газ, використаний для виробництва теплової енергії, склала 39,4 млрд грн, у т.ч. за 2019 рік – 12,6 млрд грн.

У той же час, заборгованість населення за послуги опалення та гарячого водопостачання склала на 1 серпня 2019 року 15,2 млрд грн, за послуги централізованого постачання холодної води та водовідведення – 4,0 млрд грн. А загальна заборгованість держави з різниці в тарифах перед підприємствами теплопостачання склала близько 19 млрд грн.

За зібраною облдержадміністраціями інформацією на підготовку до опалювального сезону потрібно витратити з різних джерел близько 13 млрд грн (у минулому році на ці цілі необхідно було витрачено близько 12 млрд грн). Зазначені кошти необхідно використати для комплексної підготовки 154 385 будинків (з яких 115 845 житлових будинків обслуговуються управителями усіх форм власності та 31 330 - ОСББ та ЖБК), 40 384 об'єктів соціально-культурного призначення (15 789 закладів освіти, 12 352 дошкільних навчальних закладів та 12 243 закладів охорони здоров'я) та 20 003 котелень. За інформацією Мінрегіону, станом на 1 серпня житловий фонд був підготований на 60 %, об'єкти соціальної сфери підготовлені до зими дещо краще.

Зрозуміло, що у підприємств тепло- та водопостачання коштів у необхідних об'ємах немає. Тому, як і в минулі роки, така підготовка здійснюється також за рахунок коштів місцевих бюджетів. На жаль, перекладення на органи місцевого самоврядування з державного бюджету додаткових фінансових обтяжень значно обмежили можливості надання такої допомоги.

А для сіл селищ та міст, де відсутнє централізоване постачання теплової енергії, проблемою залишається вимога обов'язкового облаштування засобами дистанційної передачі даних вузлів комерційного обліку природного газу.

Тому потребують негайного вирішення проблемні питання галузі теплопостачання, завдяки чому підприємства ТКЕ покращать свій фінансово-економічний стан та зможуть забезпечувати підготовку до опалювального сезону за свій рахунок. В першу чергу такими проблемами є:

1. Значна заборгованість комунальних підприємств теплопостачання за спожитий природний газ, яка станом на 9 липня 2019 року – 39 млрд грн. Аналогічною ситуація залишається і в підприємствах водопостачання та водовідведення з розрахунками за спожиту електричну енергію. Така заборгованість склалася зокрема через встановлення необґрунтованих тарифів та внаслідок існування регуляторних лагів. Це призвело до отримання збитків комунальними підприємствами (не компенсованої різниці в тарифах на 19 млрд грн. за період 2014-2019 роки). Такі збитки не дозволили комунальним підприємствам вчасно розрахуватися за спожиті енергоносії. Це стало підставою для нарахування штрафних санкцій, джерела погашення яких в підприємств відсутні.

Довідково: Закон України «Про державне регулювання у сфері комунальних послуг» передбачив встановлення з 01.01.2016 року лише економічно обґрунтованих тарифів, при цьому існуюча на вказану дату заборгованість з різниці в тарифах 01.01.2016 року склала 5 млрд грн. Не зважаючи на заборону, протягом 2016-2017 років така заборгованість зросла до 19 млрд грн. Завдяки прийнятому Закону України «Про заходи, спрямовані на врегулювання заборгованості теплопостачальних та теплогенеруючих організацій та підприємств централізованого водопостачання і водовідведення за спожиті енергоносії», протягом 2017-2018 років існуюча на 01.01.2016 заборгованість була скорочена з 5 млрд грн до 3,4 млрд грн. Та надалі процес погашення заборгованості зупинився, оскільки в Державному бюджеті України на 2019 рік не було передбачено коштів на це.

З метою визначення джерел для погашення заборгованості комунальних підприємств за спожиті енергоносії пропонуємо:

- передбачити в Державному бюджеті на 2020 рік субвенцію з державного бюджету місцевим бюджетам на погашення різниці між фактичною вартістю теплової енергії, послуг з централізованого опалення, постачання гарячої води, централізованого водопостачання та водовідведення, постачання холодної води та водовідведення (з використанням внутрішньобудинкових систем), що вироблялися, транспортувалися та постачалися населенню, бюджетним установам і організаціям та/або іншим підприємствам теплопостачання, централізованого питного водопостачання та водовідведення, які надають такі послуги, та тарифами, що затверджувалися та/або погоджувалися органами державної влади чи місцевого самоврядування у розмірі 19 млрд грн (на підставі складених ОДА актів за участі надавачів послуг);
- внести зміни до Закону України «Про державне регулювання у сфері комунальних послуг», передбачивши можливість і підстави виникнення різниці в тарифах;
- внести зміни до Закону України «Про заходи, спрямовані на врегулювання заборгованості теплопостачальних та теплогенеруючих організацій та підприємств централізованого водопостачання і водовідведення за спожиті енергоносії», передбачивши, що його дія поширюється на погашення заборгованості з різниці в тарифах, яка виникла станом на 01.01.2019 року.

2. Необхідність уточнення окремих положень Закону України «Про житлово-комунальні послуги». На сьогодні НКРЕКП та органи місцевого самоврядування обмежені у коригуванні діючих тарифів на комунальні послуги до моменту визначення споживача моделі отримання послуг за новим законом. З метою врегулювання цих, та інших проблем, у парламенті України було зареєстровано народними депутатами України попереднього скликання законопроект «Про внесення змін до деяких законів України щодо врегулювання окремих питань у сфері надання житлово-комунальних послуг» (реєстр. № 10228 від 12.04.2019). Не зважаючи на те, що проект був оперативно ухвалений профільним комітетом парламенту України, він так і не був ухвалений Верховною Радою України.

З метою вирішення проблемних питань Закону України «Про житлово-комунальні послуги» пропонуємо розглянути можливість реєстрації законопроекту з аналогічним змістом у Верховній Раді України.

3. Неefективне тарифне регулювання діяльності підприємств тепло- та водопостачання національним регулятором. Протягом останніх років, досить серйозною стала проблема неefективного здійснення своїх повноважень НКРЕКП в частині встановлення тарифів на комунальні послуги. Так встановлювалися значно нижчими від економічно обґрунтованих, таке встановлення відбувалося з суттєвою затримкою. Одним з наслідків цього, стало суттєве збільшення заборгованості за спожиті енергоносії, відсутність оновлення інфраструктури, збереження неконкурентного рівня заробітних плат на підприємствах. Враховуючи статус національного регулятора, єдиним шляхом вирішення цієї проблеми стало позбавлення його повноважень з встановлення тарифів на комунальні послуги підприємствам тепло- та водопостачання. Така пропозиція була підтримана як Асоціацією міст України, профільними асоціаціями підприємств тепло- та водопостачання, а також Мінрегіоном. З метою реалізації такої ініціативи, народними депутатами України попереднього скликання був зареєстрований законопроект «Про внесення змін до деяких законів України щодо регулювання діяльності підприємств у сферах теплопостачання, централізованого водопостачання та водовідведення» (реєстр. №9424 від 19.12.2018).

З метою забезпечення ефективного тарифного регулювання діяльності підприємств тепло- та водопостачання пропонуємо розглянути можливість реєстрації законопроекту з аналогічним змістом у Верховній Раді України.

4. Вирішення проблеми заборгованості споживачів за отримані житлово-комунальні послуги. Станом на 31.07.2019 року загальна заборгованість споживачів за отримані житлово-комунальні послуги склала близько 50 млрд грн, у тому числі за централізоване

опалення та постачання гарячої води – 15 224 млн грн, за централізоване водопостачання та водовідведення – 3 965 млн грн. При цьому, за інформацією Мінрегіону Державною виконавчою службою України за судовими рішеннями з споживачів стягується лише 10 % від загальної заборгованості, яка повинна бути стягнута. Таким чином, у підприємства відсутня мотивація для звернення до суду, оскільки оплативши судовий збір для розгляду справи в суді та авансовий внесок для початку виконавчого провадження, підприємству не відшкодовуються ці кошти та не сплачується заборгованість за комунальні послуги.

З метою вирішення проблеми погашення заборгованості за отримані житлово-комунальні послуги пропонуємо внести зміни до Законів України «Про судовий збір» та «Про виконавче провадження», звільнивши надавачів послуг від необхідності сплати судового збору та авансового внеску у випадку стягнення коштів з боржників за спожиті житлово-комунальні послуги. Окрім того пропонуємо посилити відповідальність споживачів житлово-комунальних послуг за несвоєчасну оплату житлово-комунальних послуг шляхом збільшення розміру пені, запровадити інші санкції/обмеження до неплатників (заборона на виїзд за кордон, продаж майна тощо)

5. Вирішення проблеми передачі ТЕЦ до комунальної власності територіальних громад. Як показує практика останніх років, держава не може забезпечити ефективний розвиток ТЕЦ, які перебувають у її власності. Наслідком цього є як несвоєчасність початку опалювального сезону, так і загроза його зриву взагалі. Рівень розрахунків за природний газ є настільки низьким, що для початку та проходження опалювального сезону обов'язковий рівень розрахунків складає 78 % для підприємств теплокомуненерго, і лише 60 % для ТЕЦ. У окремих випадках міста виступають гарантами виконання зобов'язань ТЕЦ перед постачальниками енергоносія, а то і погашають його борги, не маючи при цьому жодного впливу на фінансово-господарську діяльність такого об'єкта. При цьому складний та тривалий процес передачі ТЕЦ до власності територіальних громад не дає можливості ефективно вирішити цю проблему.

З метою вирішення проблеми передачі ТЕЦ до комунальної власності територіальних громад пропонуємо внести зміни до Закону України «Про передачу об'єктів державної та комунальної власності».

6. Внесення змін до нормативу відрахувань зі спеціальних рахунків підприємств теплопостачання. Затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 18 червня 2014 року № 217 «Порядок розподілу коштів, що надходять на поточні рахунки із спеціальним режимом використання для проведення розрахунків з постачальником природного газу, на якого покладено спеціальні обов'язки» лобіює виключно інтереси постачальника природного газу. Внаслідок цього у теплопостачальних підприємств не залишається коштів на придбання електричної енергії у об'ємі, необхідному для забезпечення виробничого процесу. Адже передбачений Порядком механізм не враховує витрати на придбання електроенергії під час розрахунку нормативу перерахування коштів постачальнику природного газу. Проблема ускладнюється тією обставиною, що запущений з 1 липня 2019 року ринок електричної енергії є досить нестабільним як щодо вартості енергоносія, так і щодо укладення договорів на його постачання.

З метою забезпечення підприємств теплопостачання електроенергією необхідно внести зміни до нормативу відрахувань зі спеціальних рахунків підприємств теплопостачання та врахувати в алгоритмі розрахунку витрати на електроенергію.

7. Зменшення обов'язкового рівня розрахунків за природний газ протягом опалювального сезону. Постановою Кабінету Міністрів України від 18.10.2018 № 867 «Про затвердження Положення про покладення спеціальних обов'язків на суб'єктів ринку природного газу для забезпечення загальносуспільних інтересів у процесі функціонування ринку природного газу» визначено, що однією з умов постачання природного газу підприємствам теплопостачання є досягнення ним 90% рівня розрахунків з постачальником зі спеціальними обов'язками за всіма укладеними договорами. Внаслідок введення з 01.05.2019 в дію Закону України «Про житлово-комунальні послуги», виявився на рік заблокованим механізм коригування діючих тарифів. Таким чином, вони не враховують ні зростання вартості електроенергії, ні зростання рівня

заробітної плати, ні зростання вартості інших складових тарифу. Окрім того, з початком опалювального сезону прогнозовано зросте вартість природного газу для теплопостачальних підприємств. При цьому, постійно стрімко зростає заборгованість споживачів за отримані житлово-комунальні послуги. Так протягом 2018 року вона зрісла на 5 млрд грн, і у зв'язку з скороченням кількості субсидіантів буде продовжувати зростати протягом опалювального сезону 2019/20 року. За таких умов підприємства теплопостачання не зможуть забезпечити обов'язковий рівень розрахунків за природний газ на рівні 90% протягом опалювального сезону. Наслідком цього стане загроза припинення газопостачання, зупинка котелень, припинення надання послуг. З метою уникнення таких наслідків, на опалювальний сезон 2018/19 року рівень обов'язкових розрахунків був знижений до 78 % (при цьому для ТЕЦ він був встановлений не нижче 60 %).

З метою забезпечення безперебійного постачання природного газу підприємствам теплопостачання протягом опалювального сезону 2019/20 року, передбачити обов'язковий рівень розрахунків з постачальником зі спеціальними обов'язками на рівні не нижче 60 %.

8. **Необхідність скасування вимоги щодо обов'язковості облаштування засобами дистанційної передачі даних вузлів комерційного обліку природного газу річний обсяг обліку природного газу яких менше 10 тис. куб. м.** Передбачена Кодексом газорозподільних систем, затверджений постановою НКРЕКП від 30.09.2015 № 2494 обов'язковість облаштування засобами дистанційної передачі даних вузлів комерційного обліку природного газу є серйозною проблемою для значної частини сіл, селищ та міст. Адже споживання природного газу менше 10 тис. куб. м. на рік для опалення бюджетних установ та соціальних закладів, по суті наближається до того об'єму, що використовується звичайними побутовими споживачами. Але витрати на встановлення засобів дистанційної передачі даних на приладах комерційного обліку для частини органів місцевого самоврядування є фактично непідйомними. Тому з початком опалювального сезону існує загроза не отримати від постачальника природний газ для забезпечення опалення бюджетних установ та об'єктів соціальної сфери.

З метою вирішення проблеми встановлення засобів дистанційної передачі даних вузлів комерційного обліку природного газу, річний обсяг обліку природного газу яких менше 10 тис. куб. м. пропонуємо виключити відповідне положення з Кодексу газорозподільних систем.

Аналітичний центр Асоціації міст України